



JAARVERSLAG CRISISBEHEERSING 2019

INHOUD

1.	Samenvatting	3
2.	Koude fase: preparatie en nazorg/evaluatie	3
2.1	Planvorming.....	3
2.2	Leerprogramma.....	4
2.2.1	OTO intern	4
2.2.2	OTO in samenwerking met externe partners.....	5
2.3	Brabantbreed overleg	5
2.4	nazorg/evaluatie	6
3.	Warme fase: calamiteiten 2019	6
4.	Trends warme fase.....	9
4.1	Aantal calamiteiten per taakveld	9
4.2	Opschalingsfasen per jaar	10
5.	Vooruitblik 2020	11
6.	Tot slot.....	13

1. SAMENVATTING

Voor u ligt het eerste gezamenlijke jaarverslag crisisbeheersing van Waterschap Brabantse Delta en Waterschap Aa en Maas, als resultaat van een steeds intensiever samenwerken tussen de Brabantse waterschappen op het gebied van crisisbeheersing. Waterschap De Dommel heeft ervoor gekozen dit jaar nog niet mee te liften met een gezamenlijke rapportage.

Dit jaarverslag biedt zicht op de calamiteiten die zich in 2019 binnen het beheersgebied van Waterschap Brabantse Delta en Waterschap Aa en Maas hebben voorgedaan en op de activiteiten die in het kader van crisisbeheersing in 2019 zijn uitgevoerd.

2019 was een rustig jaar qua daadwerkelijk opgeschaalde calamiteiten, met slechts 1 opgeschaalde activiteit bij Brabantse Delta en 2 bij Aa en Maas. Het betrof enkel fase 1 opschalingen. Alle calamiteiten zijn geëvalueerd waarbij verbeterpunten zijn doorgevoerd.

Het aantal (opgeschaalde) calamiteiten en de hoogte van de maximale opschalingsfasen zijn dalende. Steeds meer incidenten worden door de "reguliere" organisatie opgepakt en afgewerkt.

Om, ondanks het lage aantal opgeschaalde calamiteiten, routine te blijven houden is het oefenen van de rollen in de calamiteitenorganisatie belangrijk. In 2019 zijn diverse oefeningen gehouden en trainingen gegeven.

2019 werd gekenmerkt door het verder inslijten van het Netcentrisch Werken, de nieuwe werkwijze binnen de het proces crisisbeheersing waarbij het "kantoor" rechtstreeks kan meekijken met het "veld" en organisaties met elkaar mee kunnen kijken. Hierdoor wordt de informatievoorziening en overdracht beter, is er snellere besluitvorming mogelijk en worden er efficiëntere maatregelen genomen.

Alle bestaande samenwerkingsverbanden met onder meer de Brabantse waterschappen, Veiligheidsregio's, Defensie en gemeenten op het gebied van crisisbeheersing zijn in 2019 voortgezet.

2. KOUDE FASE: PREPARATIE EN NAZORG/EVALUATIE

2.1 PLANVORMING

- In 2019 is het calamiteitenplan van Brabantse Delta inclusief de diverse bestrijdingsplannen geactualiseerd en vastgesteld door het dagelijks bestuur. Verder is veel tijd besteed aan afstemming over een nieuwe structuur van de calamiteitenorganisatie waarmee per 1 januari 2020 gewerkt gaat worden. Hierbij is de planvorming opgebouwd op basis van de veiligheidsketen. De veiligheidsketen maakt het onderscheid en de verbindingen tussen risicobeheersing door de reguliere organisatie en crisisbeheersing duidelijk.

- Sinds januari 2019 is bij Aa en Maas de nieuwe structuur van de calamiteitenorganisatie van kracht. In oktober is het herziene calamiteitenplan vastgesteld door het dagelijks bestuur. Hierin is de nieuwe structuur beschreven en de op het netcentrisch werken gerichte crisisprocessen zijn opgenomen. Daarnaast is het Calamiteiten Bestrijdingsplan Droogte in 2019 ontwikkeld en vastgesteld in de nieuwe vorm en met vernieuwde inhoud. Voorheen bestond er één bestrijdingsplan voor watertekort en wateroverlast. Nu is dit gescheiden van elkaar en zijn in het bestrijdingsplan Droogte de eerder uitgewerkte scenario's voor droogte opgenomen.
- In 2019 hebben Brabantse Delta en Aa en Maas gezamenlijk het evaluatieprotocol herzien.
- In 2019 hebben de Brabantse waterschappen afgesproken dat in 2020 gewerkt gaat worden aan een gezamenlijk format voor het calamiteitenplan.

2.2 LEERPROGRAMMA

In 2019 is een Brabantbrede visie op leren over crisisbeheersing opgesteld en vastgesteld, die tot stand is gekomen met een zorgvuldig proces, elkaar zoeken én vinden. Vanuit de visie wordt er voortaan primair gericht op de (kritieke) calamiteitenrollen en daarbij gevraagde kennis, vaardigheden en gedrag. Het leerproces wordt meer vanuit didactiek vormgegeven. Dit leidt bijvoorbeeld tot bewuste keuzes in de opbouw van de leeractiviteiten, werkvormen en lesmateriaal. De leeropbrengsten worden gemonitord en geëvalueerd. Hierdoor wordt de leerontwikkeling van deelnemers inzichtelijk gemaakt en kan het leerprogramma ook zelf steeds verder ontwikkelen. Dit wordt gedaan door samen te werken met de collega's crisisbeheersing binnen de Brabantse waterschappen.

In 2019 zijn diverse activiteiten georganiseerd en bijgewoond in het kader van opleiden, trainen en oefenen (OTO). Voor Brabantse Delta waren dat er 37, voor Aa en Maas 66. Ongeveer 17 activiteiten zijn gezamenlijk uitgevoerd of bijgewoond.

2.2.1 OTO INTERN

- Zowel bij Brabantse Delta als bij Aa en Maas lag de nadruk bij opleidingen, trainingen en oefeningen in het verder inslijten van het netcentrisch werken en het gebruik van het landelijk crisismanagement systeem (LCMS). Het ging niet daarbij alleen om het bedienen van de LCMS-knoppen maar ook om het leren omgaan met deels gewijzigde informatielijnen, rollen en taken en de procedure van 'melding t/m afschaling'.
- Er zijn diverse trainingen en opleidingen geweest voor de medewerkers met een functie binnen de calamiteitenorganisatie. Zo zijn er rol specifieke trainingen geweest voor de voorzitters van de verschillende teams, voor de ICO's (informatie-coördinatoren) en voor de betrokken medewerkers van communicatie. Daarnaast is er ook een basiscursus gegeven voor nieuwe collega's met een (mogelijke) rol in de calamiteitenorganisatie.

- Verder werd regelmatig geoefend met de inzet van hulpmiddelen zoals noodpompen, zandzakvulmachine en mobiele keringen.
- Om de nieuwe structuur van de calamiteitenorganisatie in te bedden in de organisatie hebben bij Aa en Maas kennissessies plaatsgevonden om de nieuwe rollen toe te lichten bij onder andere de districten en zuiveringen.
- Bij Brabantse Delta zijn twee systeem oefeningen uitgevoerd. De oefening in mei betrof een calamiteit met de afvalwaterpersleiding (AWP). In oktober werd een oefening gehouden met het scenario "uitval ICT", waarbij een datalek en uitval van kantoorautomatisering werden gesimuleerd. Beide betroffen een kantooroefening zonder daadwerkelijke inzet in het veld. Het veld werd vanuit een responscel gesimuleerd, net als diverse netwerkpartners.
- Bij Aa en Maas hebben drie districten een praktijkoefening gehouden waar ook een leider WRT en ICO WRT aan deelnamen.

2.2.2 OTO IN SAMENWERKING MET EXTERNE PARTNERS

- In november hebben bij Brabantse Delta de afdelingen Onderhoud en Muskusrattenbestrijding met ondersteuning van Onderhoud en Techniek de samenwerking met Defensie geoefend waarbij de inzet van het Volkerak- Zoommeer als bergingsgebied getest is.
- Voor de calamiteitenorganisaties van Aa en Maas en De Dommel is in oktober een gezamenlijke netwerkdag georganiseerd op legerbasis Oirschot die draaide om onderlinge kennismaking, het uitwisselen van ervaringen en het verdiepen van kennis op inhoudelijke thema's.
- Er zijn diverse regionale en landelijke themasessies, netwerkdagen en intervisies bezocht, waarbij de Brabantse waterschappen elkaar zoveel mogelijk vertegenwoordigen. Terugkoppeling vindt plaats in het Brabantbreed overleg.
- In 2020 staat een Brabantbrede, multidisciplinaire crisisoefening op de planning. Deze oefening staat in het teken van een bovenregionale watercrisis. In 2019 zijn de voorbereidingen hiervoor reeds gestart in samenwerking met de diverse externe partijen.

2.3 BRABANTBREED OVERLEG

- Brabantbreed overleg crisisbeheersing vindt één keer per zes weken plaats. Dit is een overleg tussen de Brabantse waterschappen en Rijkswaterstaat waaraan alle adviseurs crisisbeheersing deelnemen. Tijdens dit overleg vindt terugkoppeling plaats van de diverse overleggen bij de Veiligheidsregio's of andere bijeenkomsten waarbij een waterschap of RWS de overige waterschappen heeft vertegenwoordigd en worden knelpunten bij gezamenlijke doelen/thema's besproken.

- Brabantse Delta neemt deel aan het wekelijks overleg van de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant en vertegenwoordigt daarbij Aa en Maas, De Dommel en Rijkswaterstaat.
- Aa en Maas neemt op projectbasis deel aan het overleg van de Veiligheidsregio Noord-Brabant en vertegenwoordigt daar De Dommel en Rijkswaterstaat.

2.4 NAZORG/EVALUATIE

Alle opgeschaalde activiteiten bij Brabantse Delta en Aa en Maas en oefeningen zijn geëvalueerd. Het doel van de evaluaties is het toetsen van het proces crisisbeheersing om toekomstige calamiteiten efficiënter en effectiever te bestrijden, maar ook om (intern) verantwoording af te leggen.

Een aantal verbeterpunten/adviezen die naar voren zijn gekomen in 2019:

- Blijvend aandacht vragen voor nut en noodzaak van bijhouden van logboeken;
- Communicatiemedewerker betrekken bij opschaling;
- Communiceer snel en regelmatig, zowel in- als extern;
- Het aanmaken van WhatsApp groepen om makkelijker en snel te communiceren met het personeel.

Uit de organisatiebrede externe managementsysteemaudit bij Waterschap Brabantse Delta, uitgevoerd in november 2019, kwam de observatie dat 'risicoprofielen vanuit de uitvoerende processen meer structureel input zouden kunnen zijn ten behoeve van de calamiteitenorganisatie'. Vanuit alle processen zou er structureel input geleverd moeten worden richting het proces crisisbeheersing. Denk daarbij bijvoorbeeld aan projecten die uitgevoerd moeten worden en daaraan gekoppelde tijdelijke risico's. Daarnaast zou het goed zijn om jaarlijks een risicoprofiel op te stellen dat mogelijk aanleiding geeft voor het proces crisisbeheersing om op bepaalde risico's extra in te zetten met betrekking tot het leerprogramma. Ten aanzien van deze observatie is een actiehouders benoemd.

3. WARME FASE: CALAMITEITEN 2019

2019 was zowel voor Brabantse Delta als Aa en Maas een rustig jaar qua daadwerkelijk opgeschaalde calamiteiten.

- Brabantse Delta is slechts één keer opgeschaald als gevolg van een ICT-storing in juli (fase 1). Aa en Maas is twee keer opgeschaald, beide als gevolg van een persleidingbreuk, in mei in Cuijk, in december in Haps (fase 1).
- Brabantse Delta heeft bij één incident binnen de Veiligheidsregio deelgenomen aan het ROT. De opschaling naar GRIP 2 was naar aanleiding van een kpn-storing in juni en uitval 112. Het waterschap zelf is niet opgeschaald geweest, omdat de kortdurende uitval van telefonie, procesautomatiseringssystemen en het procesinformatiesysteem bij het waterschap niet hebben geleid tot onoverkomelijke problemen. Verder is meerdere keren door beide waterschappen aangesloten bij een zogenaamd motorkapoverleg bij incidenten die niet zijn opgeschaald. Ook is er meerdere keren aangesloten bij CoPI-overleggen waarbij het waterschap niet was opgeschaald.

Korte inhoudelijke toelichting opgeschaalde calamiteiten

1. Brabantse Delta: ICT storing (duur calamiteit: 2 dagen)

Woensdag 3 juli 2019 heeft ICT een op zich beperkte wijziging in het netwerk gedaan. Twee netwerkspecialisten (intern/extern) zagen dit als een wijziging met weinig tot geen risico. Helaas, blijkt achteraf, had de wijziging toch een onverwacht bijeffect en juist in het hart van het netwerk. Het gevolg was een kettingreactie die uiteindelijk zorgde voor een totale onbeschikbaarheid van de ICT.



Er is opgeschaald naar coördinatiefase 1 met als doel om de gevolgen voor de bedrijfscontinuïteit, de waterketen en het watersysteem goed in beeld te krijgen en om te bepalen welke maatregelen er genomen moesten worden.

Er zijn drie WAT-vergaderingen gehouden. Op 4 juli is afgeschaald naar fase 0 nadat alle systemen weer in de lucht waren en voorzorgsmaatregelen waren genomen om herhaling te voorkomen of te beperken.

Op donderdag 4 juli om 18.15 uur ontstond weer dezelfde kettingreactie; de informatie van de tijdlijn bleek niet te kloppen. Daardoor was het niet mogelijk om donderdagavond in te loggen en te werken.

Vrijdagochtend was het grootste gedeelte van de servers weer up-en-running.

Nadat bekend was welke actie de problemen veroorzaakte konden ICT en de netwerkleverancier gericht gaan zoeken naar wat er precies gebeurde, waarom dat zulke grote gevolgen had en hoe het in de toekomst voorkomen kan worden.

2. Aa en Maas: Persleidingbreuk haven Cuijk (duur calamiteit: 3 dagen)

Vrijdagavond 17 mei 2019 werd een persleidingbreuk geconstateerd nabij gemaal Cuijk Haven. Om te zorgen dat er niet meer afvalwater uit de breuk kon stromen, zijn de omliggende gemalen die het rioolwater verpompen stilgelegd. Aangezien de leidingbreuk zich op een lastig begaanbare plek bevond en reparatiewerkzaamheden langer zouden gaan duren is besloten op te schalen naar fase 1. Overtollig afvalwater werd met tankwagens afgevoerd naar rioolgemaal Heiligenberg in Cuijk. Er is gezorgd voor een tijdelijke oplossing. Toen deze was gerealiseerd is besloten om weer af te schalen.

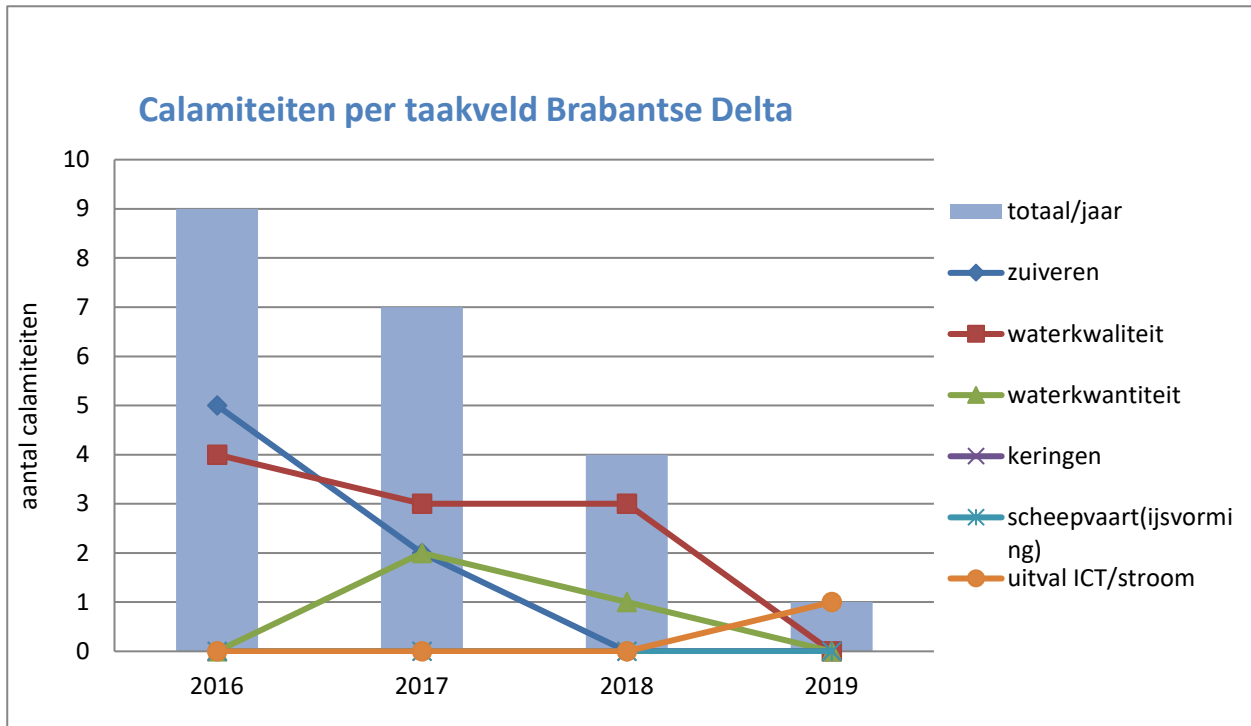
3. Aa en Maas: Persleidingbreuk Haps (duur calamiteit: 3 dagen)

Woensdag 18 december 2019 werd tijdens bij de aanleg van een glasvezelkabel een persleiding geraakt. Vrij kort na de melding is besloten op te schalen naar fase 1. Het ging om een persleiding waar rioolwater doorheen stroomt. Dat rioolwater wordt aangevoerd vanaf het gemaal 't Snekpe om vervolgens naar de rioolwaterzuivering in Haps te worden gepompt. Door voortdurend water uit het rioolsysteem te pompen en met tankwagens af te voeren naar de rioolwaterzuivering in Haps is het gelukt om verontreiniging van oppervlaktewater te voorkomen. Nadat de leiding hersteld was is besloten af te schalen.

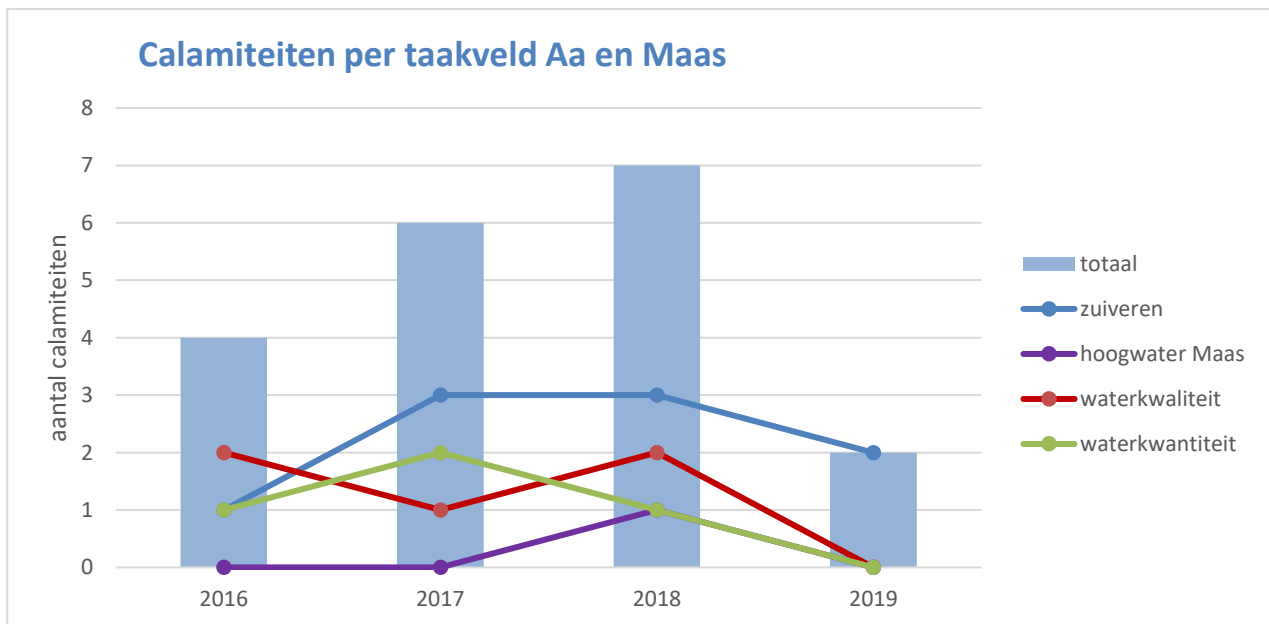


4. TRENDS WARME FASE

4.1 AANTAL CALAMITEITEN PER TAAKVELD



Figuur 2 Aantal calamiteiten per taakveld bij waterschap Brabantse Delta



Figuur 3 Aantal calamiteiten per taakveld bij Aa en Maas

Bij Brabantse Delta wordt ingestoken op risicobeheersing. Hierdoor kunnen incidenten steeds meer vanuit het eigen proces worden opgepakt, zoals bijvoorbeeld bij blauwalg en droogte. Alleen bij bijzondere omstandigheden waarbij extra coördinatie nodig is wordt opgeschaald. Hierdoor is het aantal calamiteiten in de loop der jaren sterk afgenomen.

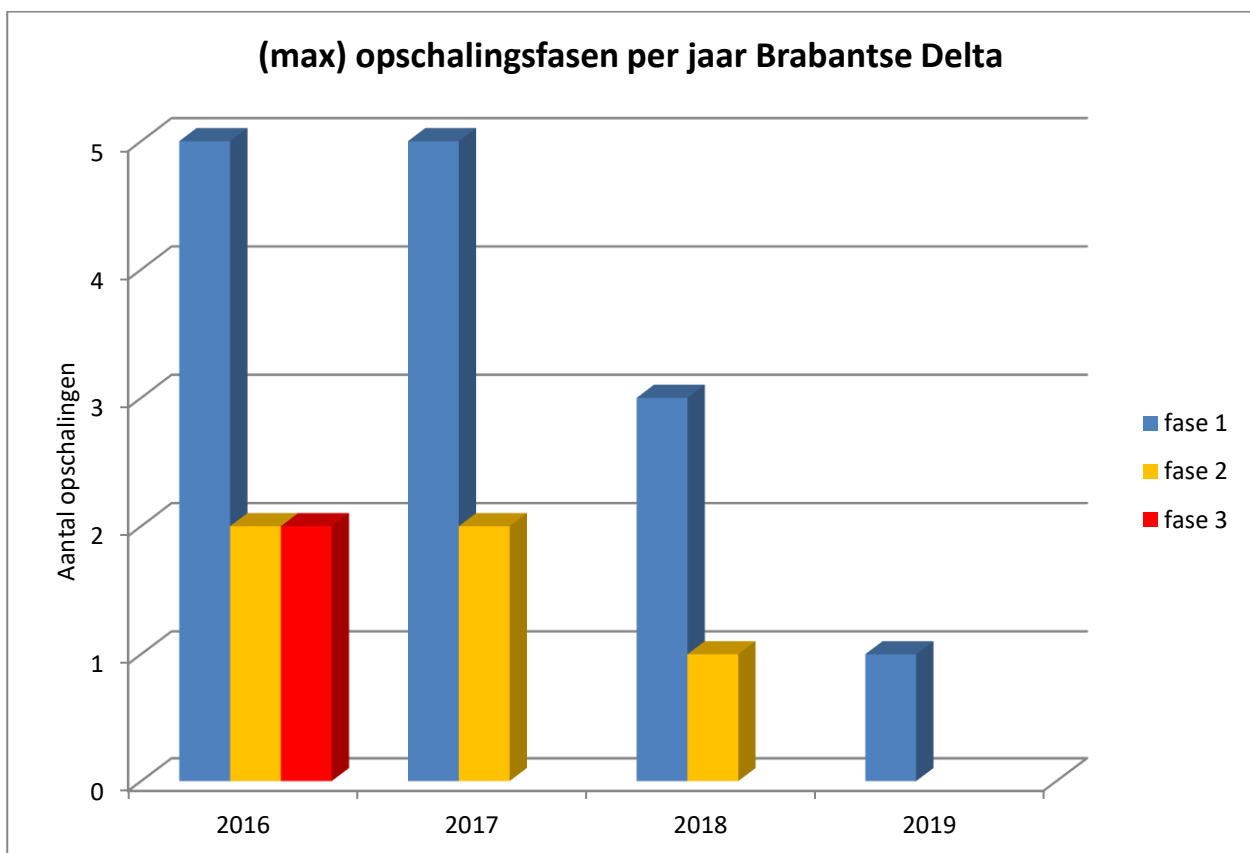
Aa en Maas hoopt ditzelfde effect te bereiken door het netcentrisch werken ook in het reguliere proces in te voeren. Hierdoor wordt de informatievoorziening en afstemming verbeterd en is de verwachting dat bij incidenten minder vaak opgeschaald hoeft te worden. Dit is in 2019 ingezet en het aantal incidenten is in 2019 afgenomen ten opzichte van de opgaande trend van 2016 t/m 2018.

4.2 OPSCHALINGSFASEN PER JAAR

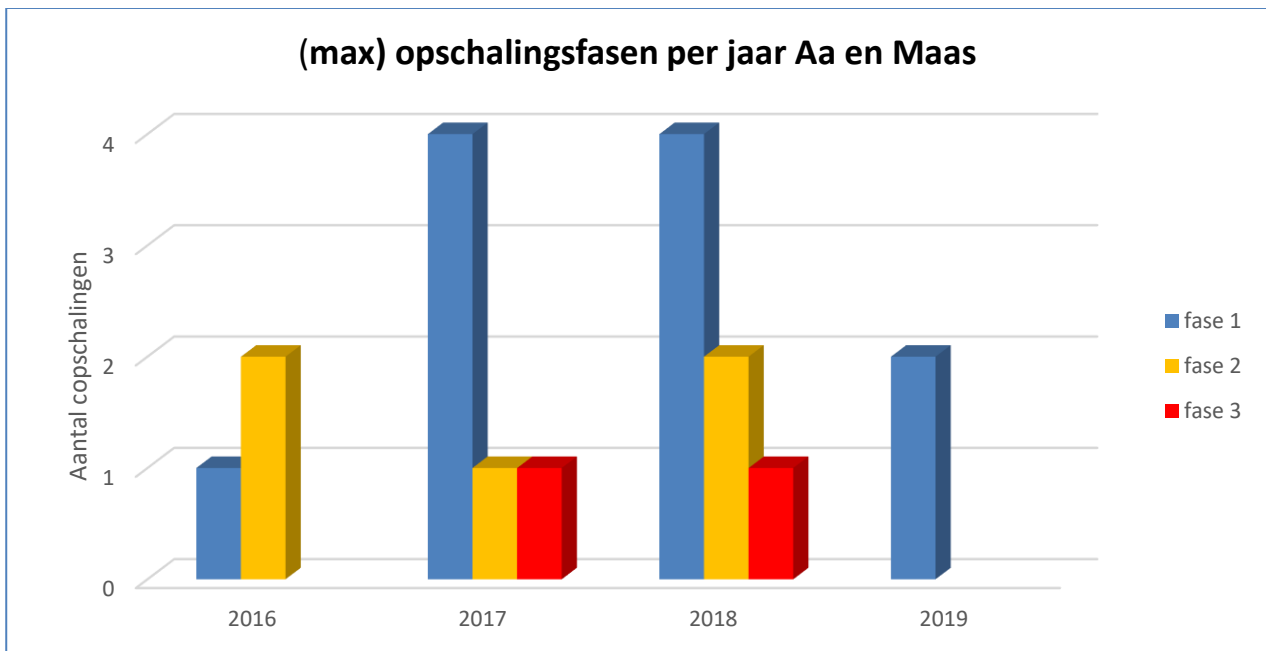
In 2019 vond er in totaal bij Brabantse Delta en Aa en Maas slechts drie keer opschaling plaats naar fase 1. Opschaling zorgt ervoor dat mensen extra belast worden en/of dat regulier werk blijft liggen.

Afhankelijk van de ernst van een calamiteit, vindt er opschaling plaats naar een bepaalde coördinatiefase.

In figuur 4 en 5 is weergegeven tot welke fase een calamiteit maximaal opgeschaald is geweest.



Figuur 4 (maximale) opschalingsfasen per jaar bij Brabantse Delta



Figuur 5 (maximale) opschalingsfasen per jaar bij Aa en Maas

Uit bovenstaande figuren blijkt dat, logischerwijs, het operationeel team (fase 2) en het beleidsteam (fase 3) relatief weinig in actie hoeven te komen. Het is dus moeilijk voor deze teams om routine te hebben als de nood echt aan de man is. Het is daarom des te belangrijker dat de deelnemers van deze teams opgeleid blijven worden, blijven trainen en oefenen. Hieraan wordt dan ook aandacht gegeven in het zogenaamde OTO- (opleiden, trainen en oefenen) programma.

Dit laatste geldt ook voor de liaisons die, bij GRIP-opschaling door de Veiligheidsregio, deelnemen aan CoPI en de regionale operationele en beleidsteams als het een (mogelijk) watergerelateerde calamiteit is.

5. VOORUITBLIK 2020

Brabantbrede Samenwerking

De Brabantbrede visie op leren over crisisbeheersing gaat in 2020 en de jaren erna de belangrijke, inhoudelijke en positieve basis vormen voor het ontwikkelen, beheren en regisseren van het leerprogramma voor medewerkers met een calamiteitenrol. In 2020 worden hier de eerste uitvoeringsstappen in gezet en daarmee wordt er nog beter voor gezorgd dat medewerkers met een calamiteitenrol optimaal voorbereid zijn en blijven.

Vanuit de Brabantbrede visie op leren over crisisbeheer wordt invulling geven aan de eigen opleidingsprogramma's. Hierbij worden opgedane kennis en ervaringen uitgewisseld om zo van elkaar te leren.

In juni 2020 staat een Brabantbrede oefening gepland met als thema waterveiligheid. In samenwerking met de Brabantse Veiligheidsregio's, Brabantse Waterschappen, Provincie en Rijkswaterstaat vindt er vanuit de calamiteitenorganisatie een grootschalige, meerdaagse simulatioefening (table-top) plaatst, gericht op onder andere de interregionale samenwerking. Naast genoemde organisaties zullen mogelijk ook andere partners en disciplines aanhaken, waaronder diverse gemeenten en defensie.

De calamiteitenplannen worden in 2020 geüniformeerd en doelgroepgericht om de informatie eenvoudiger toepasbaar te maken tijdens de warme fase.

Het in 2019 opgestelde evaluatieprotocol zal in 2020 in de praktijk gebracht worden.

In navolging van de netwerkdag in 2019 van Aa en Maas en De Dommel zal in 2020 wederom een netwerkdag georganiseerd worden waarbij naar verwachting ook Brabantse Delta aanhaakt.

Waterschap Brabantse Delta

In 2020 zal bij Brabantse Delta de nieuwe structuur van de calamiteitenorganisatie worden geïmplementeerd. De nieuwe structuur wordt in 2020 verwerkt in de calamiteitenplannen en in opleidingen en trainingen voor medewerkers met een rol in de calamiteitenorganisatie.

In januari 2020 is in het kader van Buitengewoon Doen een organisatiewijziging doorgevoerd, met programma's en processen. Dit heeft gevolgen voor de calamiteitenorganisatie en de sleutelfiguren in de calamiteitenorganisatie.

In 2020 zal Brabantse Delta in samenwerking met Defensie en waterschap Rivierenland een operationele oefening uitvoeren.

In 2020 vormen de veiligheidsketen en de processen binnen crisisbeheersing de kapstok voor het leerprogramma dat alle medewerkers met een calamiteitenrol in de nieuwe calamiteitenorganisatie bij Brabantse Delta doorlopen. In 2020 zal tijdens de uitvoering van het leerprogramma ook worden gewerkt aan gedragen toetsingscriteria. Deze toetsingscriteria vormen de basis, waarmee medewerkers elkaar tijdens trainingen en oefeningen collegiale feedback gaan geven. Ook zullen deze bij de evaluatie van calamiteiten worden gebruikt, wat leidt tot aanbevelingen voor de planvorming en het opleidingsprogramma. Op deze manier zal de PDCA-cirkel worden gesloten.

Waterschap Aa en Maas

Bij Aa en Maas is in 2019 ervaring opgedaan met de nieuwe organisatiestructuur en dit zal in 2020 verder eigen gemaakt moeten worden.

In 2020 wordt het rollenboek vastgesteld en worden medewerkers formeel aangesteld in hun calamiteitenrol.

6. TOT SLOT

Tot slot willen we eenieder, zowel internen als externen, bedanken voor de prettige samenwerking en betrokkenheid bij planvorming, opleiden, trainen en oefenen en bij het bestrijden van de calamiteiten.

We blijven doorgaan met het verbeteren en professionaliseren van de calamiteitenorganisatie en zijn dankbaar voor iedere steun die we daarbij krijgen.

Tevens dank aan Karin Breukink die dit jaarverslag heeft opgesteld.

En heeft u nog vragen? Natuurlijk kunt u onze websites raadplegen, maar wij staan ook graag klaar om uw vraag te beantwoorden.

Adviseurs crisisbeheersing Waterschap Brabantse Delta www.brabantsedelta.nl

- **Frank van Beek**
- **Carla Verheijen**
- **Mariëlle Mulders**

Adviseurs Waterschap Aa en Maas www.aaenmaas.nl

- **Brenda Arends**
- **Mandy Bek**
- **Wouter van Rossum**
- **Jeanne Verstegen**

